Vastaanottaja MmV@eduskunta.fi

viite: Maa-ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö / U 2/2020 vp / Asiantuntijapyyntö

SATAKUNTALIITON ASIANTUNTIJALAUSUNTO KOSKIEN VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄÄ EDUSKUNNALLE (U 2/2020 VP)

Eduskunnan maa-ja metsätalousvaliokunta pyytää asiantuntijalausuntoa koskien Valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle (U 2/2020 vp) Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto). https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/U+2/2020

Valtioneuvoston kirjelmässä tuodaan esille, että perustettavan oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tarkoituksena olisi tuen antaminen alueille, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita sen vuoksi, että Euroopan unioni siirtyy ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteena olisi lieventää ilmastosiirtymän haitallisia vaikutuksia tukemalla alueita ja työntekijöitä, joihin siirtymä vaikuttaa eniten. JTF-rahaston erityistavoitteen mukaisesti JTF-rahastosta tuetuilla toimilla olisi helpotettava suoraan siirtymän vaikutusta rahoittamalla paikallisen talouden monipuolistamista ja nykyaikaistamista ja lieventämällä kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta voisivat saada tukea kaikki EU:n jäsenvaltiot siirtymähaasteen suuruus, yhteiskunnalliset haasteet sekä jäsenvaltion taloudellisen kehityksen taso huomioon ottaen. Tuki keskitettäisiin kussakin jäsenvaltiossa niihin alueisiin ja aloihin, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, koska ne ovat riippuvaisia fossiilisista polttoaineista tai hiili-intensiivisistä prosesseista.

JTF-rahastosta tuettaisiin kaikkia jäsenvaltioita vaan ei kaikkia alueita. Jäsenvaltioiden tulisi yksilöidä ne alueet, joihin siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen vaikuttaa eniten ja joille oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki keskitetään. Rahastolle vahvistettaisiin oma erityistavoite. Samalla edellytettäisiin, että kukin maa siirtää oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon osan EAKR- ja ESR+ -määrärahoistaan. Toimet voitaisiin toteuttaa kolmelle rahastolle yhteisessä ohjelmassa Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteeseen kuuluvan toimintalinjan puitteissa. JTF-rahaston tuelle voitaisiin vaihtoehtoisesti perustaa oma erityisohjelma.

Satakuntaliitto kannattaa Komission ehdotusta ja Valtioneuvoston kantaa siitä, että perustettavalle rahastolle osoitettavien määrärahojen lisäksi osa kuhunkin jäsenvaltioon

kohdennettavaa rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta siirrettäisiin uuteen rahastoon. Satakuntaliitto painottaa kuitenkin, että kansallisen rakennerahasto-ohjelman valmistelussa tulee huomioida tähänastinen valmistelu ja ilmasto- ja hiilineutraalisuustavoitteiden mukaiset sisällöt siten, että ne säilyvät valmistelussa olevassa kansallisessa ohjelmassa eikä toimenpiteitä jatkovalmistelussa sisällytetä ainoastaan JTF-rahastoon.

Rahoitus olisi pääasiassa avustuksia alueille, joihin siirtymän taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset kohdistuvat kielteisimmin fossiilisten polttoaineiden tuotannossa odotettujen työpaikkojen menetysten ja kasvuhuonekaasuvaltaisimpien teollisuuslaitosten tuotantoprossien muuttamisen vuoksi. Valtioneuvoston kanta on, että Komission ehdottama oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varojen jakomenetelmä näyttää tässä vaiheessa Suomelle edulliselta. Asiaan sisältyy kuitenkin epävarmuustekijöitä, joista tarvitaan lisätietoja.

Suomen alustava saanto JTF:stä on 164,8 M€. Summa sitoo muista rahastoista 1,5 – 3.0 kertaisen määrän vastinrahoitusta eli vähintään 247 M€ EAKR ja ESR-varoja. Satakuntaliitto toteaa, että vastinrahoitus ei voi olla suurempi kuin 1,5 -kertainen. Satakuntaliiton mukaan lisäksi tulee kansallisesti sopia, että vastinrahoituksen osuus katetaan kunkin maakunnan rahoituskehyksestä ja painotus Euroopan aluekehitysrahaston ja Euroopan Sosiaalirahaston välillä huomioidaan perustuen alueelliseen suunnitelmaan JTF-toimien sisällön mukaisesti. Satakuntaliitto painottaa, että siirtymä kohti vähähiilistä taloutta koskettaa laajasti yhteiskunnan toimintoja ja tulee osaltaan vaikuttamaan myös esimerkiksi työllisyyteen, koulutustarpeisiin sekä sosiaalisen osallisuuden toteutumiseen.

Komissio on tarkastellut maaraportissaan turvetuotantoa NUTS 2-tasolla. Tarkasteltaessa asiaa NUTS 3 -tasolla, nousevat väli-Suomen maakunnat, mm. Etelä-Pohjanmaa, Satakunta, Keski-Suomi ja Pirkanmaa merkittävään rooliin (ks.taulukko). Näissä maakunnissa yhteenlaskettu turvetuotannon pinta-ala sekä työllisyysvaikutus alan työpaikoista on suuri, 1116 henkilötyövuotta, mikä on noin 50 % (48,4 %) koko maan turvetuotannon työpaikoista. Satakuntaliitto painottakin sitä, että Suomen JTF varojen jaossa tulisi huomioida koko maa, myös Etelä- ja Länsi-Suomi, tasapuolisesti. JTF ja JTM-toimintaa ei tule kohdistaa vain Itä- ja Pohjois-Suomen alueelle.
Satakunnassa on keväällä 2019 hyväksytty, myös turvetuotantoa koskeva, vaihemaakuntakaava 2, jossa turvetuotantoalueiden osoittamisella on pyritty luomaan mahdollisuudet sekä kasvu-, ympäristö- että energiaturpeen tuotannon jatku miselle tulevaisuudessa. Turvetuotannolla on elinkeinollisesti tulevaisuutta painottuneesti muuna kuin polttoturpeena ja siksi turvetuotannon ja -jalostuksen uudistamiseen tulee luoda polttoturvetuotannon sijaan entistä paremmat edellytykset nykyisille turvetuotantoalueille.

Satakunnan ilmasto- ja energiastrategian mukaisesti turpeen energiakäytöllä on kotimaisena energialähteenä ja huoltovarmuuden ylläpitäjänä tärkeä rooli Satakunnan energiapolitiikassa.

Kestävä huoltovarmuuden ylläpito edellyttää, että hyödynnettävissä olevia turvevaroja käytet ään alueelliset JTF-suunnitelmat huomioiden suunnitelmallisesti tukipolttoaineena biopolttoaineiden, erityisesti puun, kanssa.

Turvetuotannon elinkeinolliset vaikutukset tulee huomioida. VTT:n raportin (2012) mukaan Energiaturpeen tuotanto ja kysyntä vaihtelevat maakunnittain huomattavasti. Turvetta kuljetetaan maakunnista toiseen, jolloin ensisijaisesti määräävänä tekijänä on käyttökohteen ja tuotantosuon läheisyys

Vaalipiiri	htv	työllisiä							
Lappi	*180*	*70984*	*0,25 %*						
Oulu	*506*	*193755*	*0,26 %*						
Keski-Suomi	**170**	**109552**	**0,16 %**						
Vaasa	**673**	**184779**	**0,36 %**						
Savo-Karjala	*223*	*159164*	*0,14 %*						
Kaakkois-Suomi	*209*	*171134*	*0,12 %*						
Pirkanmaa	**85**	**221298**	**0,04 %**						
Häme	30	150342	0,02 %						
Satakunta	**188**	**87516**	**0,21 %**						
Varsinais-Suomi	27	206326	0,01 %						
Uusimaa	13	476841	0,00 %						
Helsinki		317139	0,00 %						
Ahvenanmaa		14500	0,00 %						
Yhteensä	2304	2363330	0,10 %						
htv-määrät:	https://www.koneyrittajat.fi/pages/etusivu/medialle/tiedotteet/tiedotteet2019/20190326.php								
Työlliset:	Tilastokeskuksen PxWeb-tietokannat								

Satakuntaliitto painottaa, että turpeen tuotantokriteerin lisäksi Suomen tulisi maaraporttia koskevissa neuvotteluissa tuoda selkeästi esille myös muiden kriteerien merkitys Suomen ilmasto- ja hiilineutraalisuustoimille. Teollisuusvaltaisten alojen osalta kriteerit hiili-intensiivisten alueiden teollisuuslaitosten kasvihuonekaasupäästöistä sekä hiili-intensiivisten alueiden työllisyydestä teollisuudessa tuovat Suomelle uusia mahdollisuuksia soveltaa tukikelpoisia toimia kuten esim. teknologian ja infrastruktuurien käyttöönottoon tehtäviä investointeja, joilla edistetään kohtuuhintaista puhdasta energiaa, kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä, energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa; digitalisaatioon ja digitaaliseen liitettävyyteen tehtäviä investointeja, laitosalueen kunnostamiseen ja puhdistamiseen, maan saneeraukseen ja käyttötarkoituksen muuttamiseen tehtäviä investointeja sekä kiertotalouden vahvistamiseen, mukaan luettuna jätteiden ehkäisemisen, vähentämisen, resurssitehokkuuden, uudelleenkäytön, korjauksen ja kierrätyksen kautta, tehtäviä investointeja.

JTM -mekanismin kokonaisuudessa on Satakuntaliiton näkemyksen mukaan kyse myös laajemmasta vaikuttavuudesta. JTF-statuksen alueilla on mahdollisuus kytkeytyä

mekanismin mukaisiin muihin toimenpiteisiin, kuten esim. Invest EU, lainatakaus-instrumentteihin. Satakuntaliiton mukaan olisi kansallisesti valmisteltava tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä ja jotka liittyvät kasvihuonekaasuvaltaisen toiminnan muuttamiseen tai lopettamiseen. Tukea annettaisiin niille alueille, joilla tapahtuu todellista siirtymää kohti vähähiilistä taloutta. Satakuntaliitto toteaakin, että kansallisesti tulee huomioida koko maan alueiden mahdollisuus kytkeä hiili-intensiivisen teollisuuden siirtymä tähän mekanismiin ja sen toteutukseen.

Satakuntaliitto kannattaa valtioneuvoston näkemystä siitä, että Euroopan hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan monipuolisia alue- ja paikallistason toimia varmistamaan hallittu siirtymä, joka huomioi päästövähennystoimien sosiaaliset, taloudelliset, alueelliset, terveydelliset ja ympäristövaikutukset. Komission esittämät alueelliset siirtymäsuunnitelmat täydentävät kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia sekä edistävät kuntien ja alueiden omien hiilineutraaliussuunnitelmien valmistelua ja ilmastotoimien toimeenpanoa.

Maakuntajohtaja Asko Aro-Heinilä
Satakuntaliitto

Aluekehitysjohtaja Timo Vesiluoma
Satakuntaliitto